

Ungdomsledighet.

Utdrag av et foredrag på tillitsmannskonferanse for ungdom i Oslo 31. januar 1976, arrangert av AUF.

1. Problemet.

Ungdomsledigheten er ikke bare knyttet til det aktuelle økonomiske tilbakeslag. Den begynte å bli merkbart allerede før tilbakeslaget. En undersøkelse som Arbeidsdirektoratet satte i verk våren 1975 viste enkelte trekk:

1.1. 3 prosent av 17-, 18- og 19-åringene var ledige, mot ca. 1 prosent av alle årskull.

- 2 -

1.2. Ledigheten størst blant ufaglærte og ungdom uten tidligere yrkeserfaring.

1.3. Ledigheten var størst blant ungdom hvis foreldre ligger lavt i inntekt og utdanning, og blant ungdom vokst opp hos enslig forsørger.

1.4. Med hensyn til utdanning var ledigheten størst blant dem som ikke hadde fullført den 9-årige skolen, og blant dem som hadde avbrutt utdanningen i årene etter ungdomsskolen.

Disse trekkene tyder på at det er et spesielt sosialt problem knyttet til de ungdomsledige.

Det er store geografiske variasjoner i ungdomsledigheten. Den lå høyest i Nordland, deretter Troms, Finnmark og Trøndelagsfylkene.

Blant gutter var ledigheten størst i landkommuner, blant jenter i industrikommuner.

Det er politisk uakseptabelt for et velferdssamfunn ik å kunne tilby en god arbeidsplass til arbeidssøkende ungdom. Det er personlig ydmykende, og sosialt skadelig at ungdommen må gå fra skolen ^{reket å komme inn i} arbeidslivet.

2. Tiltak.

Det er ingen generell patentløsning på problemet. Mange spesielle tiltak må settes i verk for å løse det - tilpasset de lokale og menneskelige forholdene.

En del spesielle tiltak er satt i verk utover de generelle sysselsettingsstimulerende tiltak som også kommer mange ungdommer til gode:

- 2.1 Arbeidsformidlingen i enkelte utsatte fylker har intensivert formidlingen og yrkesretteiingen for de unge. Gjennom annonsering i dagspressen og avisintervjuer har arbeidsformidlingskontorene søkt å komme i kontakt med arbeidsløs ungdom. Forholdet er nemlig at ungdom uten arbeid sjelden oppsøker arbeidskontorene.
- 2.2 Arbeidsformidlingen har også kontaktet arbeidsgiversiden og ved bedriftsbesøk og orienteringer for næringslivets organisasjoner søkt å motivere arbeidsgivere til å ta inn ungdom.
- 2.3 Forsøk med utvidet praktisk yrkesorientering for ungdom er satt i gang i flere byer.
- 2.4 På sentralt hold er blant annet spørsmålet om hvorvidt lærlingeordningen virker etter sin hensikt, tatt opp med hovedorganisasjonene i arbeidslivet og undervisningsmyndighetene.

- 2.5 Det er også tatt kontakt med Statens arbeidstilsyn med sikte på eventuelt å få justert bestemmelser i arbeidervernloven som begrenser sysselsetting av ungdom.
- Det er ikke meningen å svekke kravene til god sikkerhet på arbeidsplassen, men i de tilfeller hvor vernebestemmelsene ikke lenger er nødvendige, og hvor de bidrar til å stenge ungdommen ute fra arbeidsplassene, bør vi myke dem opp.
- 2.6 Etter henstilling fra AUF ble ungdommens vern mot oppsigelse vesentlig bedret i og med den endring i arbeidervernloven som ble gjennomført i 1975.
- 2.7 Med sikte på å stimulere tilgangen på lærlingplasser, er den tilskottssats som staten yter lærebedrifter økt fra kr. 800.- til kr. 2 500 for lærlinger med

verkstedskole og fra kr. 1 200 til kr. 4 000 for lærlinger uten grunnleggende verkstedskole. Ordningen er utvidet til å gjelde alle bedrifter uansett størrelse.

2.8

For å stimulere til økt inntak av ungdom er det i forbindelse med de ekstraordinære bevilgninger vinteren 1975-76 også gitt adgang til støtte til lønnsutgifter m.v. ved ekstraordinært inntak av folk i arbeidsplasser i stat, fylker og kommuner som passer godt for ungdom.

2.9

Fram til 1. mars gjelder en forsøksordning hvor det gis et tilskott på inntil kr. 2 000 til bedrifter for hver ekstra arbeidsplass som skaffes til ungdom under 18 år som står tilmeldt arbeidsformidlingen som ledige. Tilskottet blir utbetalt etter at de unge har arbeidet i bedriften i 12 uker.

2.10

Arbeidsformidlingen har i det siste intensivert

arbeidet med yrkesorienterende programmer for arbeidsledig ungdom. Dette har gitt gode resultater. Programmene strekker seg over 6 uker med utplassering på arbeidsplasser og en ukedag med yrkesorientering med bedrifts- og skolebesøk. Programmene tar sikte på ungdom i aldersgruppen 16 - 19 år. Deltakeren får en godtgjøring av myndighetene som tilsvarer minstebeløpet for deltaking ved yrkesopplæringskurs for voksne, samt dekning av reiseutgifter. På landsbasis har hittil over 900 unge gjennomgått slike programmer (herav 60% jenter). Over halvparten av disse er plassert i arbeid. Programmene er gjennomført i 8 fylker hvorav Nord-Norge har vært sterkt inne i bildet. Disse programmene vil fortsette. (Jeg vil imidlertid nevne at arbeidsformidlingens inntrykk er at det ikke er

spesielt vanskeligstilt ungdom som søker disse programmene.)

2.11 Fram til 1. april i år vil det kunne settes i gang spesielt tilpassede kurs på bedrifter for ungdom. Disse kursene er bl.a. tenkt som en oppfølging av de yrkesorienterende programmer, og er forutsatt å vare inn til 3 måneder og skal gjennomføres i samarbeid med skoleverket. Det er forutsatt at deltakerne skal få samme godtgjøring som under de yrkesorienterende programmene, og at bedriftene kan få støtte til driftsutgifter i samband med opplæringen.

2.12 Når det gjelder skolesektoren er det under myndighetenes beredskapsplan mot arbeidsledighet bevilget 10 millioner kroner til tilskott til fylkeskommunale videregående skoler under Kirke- og undervisningsdeparte-

mentet. Det er beregnet at dette har gitt ca. 1 000 ekstraordinære elevplasser innen håndverk og industri, handel og kontor, i husstell og i gymnas. Denne undervisningen vil komme i tillegg til de ordinære elevplassene og vil til dels måtte foregå om ettermiddagen. Vi har til nå ikke oppgaver over hvor mye denne ordningen har vært nyttet.

2.13 Nevnes i denne sammenheng skal forslaget om å senke vernepliktalderen fra 20 til 19 år. Hittil har det fra 1973 vært høve til utskrivning til militærtjeneste ved 19 år begrunnet i ledighet. Denne ordning er imidlertid ikke blitt særlig benyttet som tiltak mot ledighet.

3. Sluttmerknader.

Ungdomsledigheten er bare til dels et utslag av den konjunkturkrisen vi nå er oppe i. Det betyr at selv om vi i framtiden skulle mestre konjunktursvingningene bedre enn hittil, så vil vi ikke unngå ungdomsledigheten uten spesielle tiltak. Ledigheten har nemlig bl.a. sammenheng med at vi ikke har maktet å bygge ut arbeidsplasser til alle i distriktene, dels med omstillingsproblemer i næringslivet og med den teknologiske utvikling. Dessuten har den sammenheng med at det samfunn vi har bygd opp ikke passer for alle unges forutsetninger og ønsker. Det betyr at de som har svakest teoretisk og miljømessig forutsetning får de største problemer og det betyr at ikke alle kan få det yrke de helst vil ha og som de selv tror de best passer til. Jeg tror vi skal ha sammenhengen mel-

- 11 -

lom et uheldig utgangspunkt og en uheldig livsskjebne sterkt for øye når vi snakker om ungdomsledigheten. Det å føle seg satt utenfor i utgangspunktet kan lett føre til at en setter seg sjøl utenfor seinere. Jeg tror vi må bli mer og mer bevisst denne sammenhengen og være villige til å satse langt mer på forebyggende tiltak.

Undersøkelsen fra 1975 har gitt oss et bedre grunnlag for å bedømme omfanget av ungdomsledigheten. Vi har også fått svar på mange spørsmål vi har stilt oss om de unge som blir ledige. Jeg tror ikke vi skal gjøre oss forhåpninger om at ungdomsledigheten vil forsvinne når den konjunkturbetonte ledigheten generelt går tilbake. Det er spesielle trekk ved ungdommens situasjon som ikke går over uten spesielle tiltak. Eksempelvis vil vi fortsatt stå overfor ungdom som ikke vil gå videre på skole,

- 12 -

som vil ut av grunnskolen og som ikke kommer inn på utdanning de har ønsket seg. Derfor må det, som nevnt foran, i tiden framover komme i stand et intimt samarbeid mellom skole, arbeidsliv (bedrifter og arbeidsmarkedsmyndighetene) og den sosiale sektor for bl.a. å få en bedre tilpassing mellom skole og arbeidsliv. Kan vi lykkes bedre på dette felt vil en del av problemene blir betydelig redusert.

Det vil derfor fortsatt være behov for å holde en spesielle beredskap når det gjelder ungdomsledigheten. De tiltak vi har satt i gang av kortsiktig karakter, vil gi oss mer erfaring for om vi er inne på rett vei. De bør i så fall etter min mening forlenges og forsterkes så lenge det skulle vise seg nødvendig, og vi må stadig være villig til å prøve nye tiltak om situasjonen tilsier det.

Regjeringen kan ikke alene finne fram til alle de spesielle tiltak som det måtte bli bruk for til å styrke ungdommens plass på arbeidsmarkedet. Dette er et felt hvor det ^{også} er behov for et samarbeid med ungdommen. *Selv.*

Jeg finner det verdifullt at AUF har tatt initiativet til å drøfte dette problemet på denne konferansen.

Regjeringen vil invitere AUF til å arbeide videre med problemet. Vi håper på et konstruktivt samarbeid mellom AUF og statlige myndigheter, både sentralt og lokalt. Vi vil selvsagt også hilse med glede de initiativ som andre ungdomsorganisasjoner måtte ta.